

УДК: 633.854.78:631.811

**ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ ЗРОСТАННЯ РОСЛИН НА ВРОЖАЙНІСТЬ СОНЯШНИКУ В
УМОВАХ ТОВ «БРАТСЬКЕ АГРО» МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА
УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ РИЗИКАМИ**
INFLUENCE OF PLANT GROWTH REGULATORS ON SUNFLOWER YIELD
IN THE CONDITIONS OF LLC "BRATSKE AGRO" OF MYKOLAIV REGION AND
MANAGEMENT OF PRODUCTION RISKS

Іван Божко, Вячеслав Курепін

*Миколаївський національний аграрний університет,
Миколаїв, Україна*

Нормативно-правове забезпечення охорони праці в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району Миколаївської області ґрунтується на чинному законодавстві України та галузевих нормативних актах, що регламентують організацію безпечних та здорових умов праці під час виконання сільських робіт. Основним документом у сфері охорони праці є Закон України «Про охорону праці», вимоги якого спрямовані на збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у процесі трудової діяльності. Його положення визначають обов'язки роботодавця щодо створення належних умов праці, організації системи управління охороною праці та забезпечення працівників засобами індивідуальної та колективної захисту.

Важливу роль у нормативному регулюванні відіграє Кодекс законів про працю України, який встановлює правові засади трудових відносин, у тому числі вимоги щодо режимів праці та відпочинку, тривалості робочого часу, гарантій та компенсацій за роботу у шкідливих та небезпечних умовах. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці визначаються державними санітарними нормами та правилами, що регламентують допустимі рівні шуму, вібрації, мікроклімату, освітлення та інших факторів виробничої середовища, характерних для аграрного виробництва.

Діяльність підприємства також регламентується нормативно-правовими актами з охорони праці (НПАОП), які встановлюють вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки, машин та механізмів, використання пестицидів та агрохімікатів, а також виконання польових та транспортних робіт. Зазначені документи визначають порядок проведення інструктажів, навчання та перевірки знань з питань охорони праці, а також вимоги до організації виробничого контролю та нагляду [1, с. 22].

На рівні підприємства нормативно-правове забезпечення охорони праці реалізується через розроблення та впровадження локальних нормативних актів, зокрема положень про систему управління охороною праці, інструкцій з охорони праці за професіями та видами робіт, наказів та розпоряджень керівництва. Зазначені документи адаптовані до специфіки виробничої діяльності ТОВ «Братське АГРО» та направлені на забезпечення виконання законодавчих вимог у повсякденній практиці. Чинна система нормативно-правового забезпечення охорони праці створює правові та організаційні передумови для ефективного управління безпекою праці та мінімізації виробничих ризиків на підприємстві.

Аналіз небезпечних і шкідливих виробничих факторів під час виконання сільськогосподарських робіт є важливою складовою системи управління охороною праці [2, с. 131], оскільки аграрне виробництво характеризується підвищеним рівнем професійних ризиків, зумовлених специфікою технологічних процесів та умовами виконання робіт. У процесі виробничої діяльності працівники ТОВ «Братське АГРО» піддаються впливу комплексу факторів виробничої середовища, які можуть негативно позначитися на стані їх здоров'я та безпеці праці.

Суттєве значення мають фізичні фактори, дія яких виявляється у вигляді несприятливих метеорологічних умов, підвищених або знижених температур повітря, інтенсивного сонячного випромінювання, шуму та вібрації, що виникають під час експлуатації сільськогосподарської техніки. Тривале вплив зазначених факторів може призводити до перевтоми, зниження

працездатності та підвищення ймовірності виникнення виробничого травматизму [3, с. 11]. Особливої актуальності ці ризики набувають під час виконання сезонних польових робіт у літній період.

Не менш небезпечними є механічні фактори, пов'язані з використанням машин, агрегатів і механізмів, що мають рухомі частини та працюють у безпосередній близькості до працівників. Порушення вимог безпеки під час експлуатації техніки, відсутність або несправність захисних огорожень, а також недотримання технологічних регламентів можуть спричинити травмування різного ступеня тяжкості. Підвищену небезпеку становлять також транспортні операції, ремонт та технічне обслуговування машин у польових умовах.

Вплив хімічних факторів зумовлений застосуванням мінеральних добрив, пестицидів, гербіцидів та паливно-мастильних матеріалів, які можуть потрапляти в організм працівників через органи дихання та шкіру. Недотримання вимог безпечного зберігання, транспортування та використання хімічних речовин підвищує ризик гострих та хронічних отруень, а також професійних захворювань. Біологічні фактори виявляються у впливі мікроорганізмів, рослинних алергенів [4, с. 523], комах та кліщів, що є характерним для робіт на відкритому повітрі та при контакті з рослинним та тваринним сировиною.

Окрему групу становитимуть психофізіологічні фактори, пов'язані з високим рівнем фізичного навантаження, монотонністю праці, нервно-емоційним напруженням та необхідністю тривалої концентрації уваги. У сукупності дія небезпечних і шкідливих виробничих факторів обумовлює необхідність систематичного аналізу умов праці та впровадження комплексних заходів, спрямованих на зниження виробничих ризиків та забезпечення безпечних умов праці при виконанні сільськогосподарських робіт.

У таблиці № 1 надані небезпечні і шкідливі виробничі фактори при виконанні сільськогосподарських робіт в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району.

Таблиця № 1.

**Небезпечні і шкідливі виробничі фактори
при виконанні сільськогосподарських робіт в умовах
ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району**

Характеристика факторів	Джерело виникнення	Можливі наслідки впливу
Підвищена або знижена температура повітря, інтенсивне сонячне випромінювання, шум, вібрація, запиленість повітря	Виконання польових робіт, експлуатація тракторів, комбайнів, ґрунтообробної техніки	Перевтома, зниження працездатності, теплові удари, порушення слуху, функціональні розлади
Рухомі та обертові частини машин та механізмів, транспортні засоби, гострі кромки деталей	Сільськогосподарська техніка, ремонтні та транспортні роботи	Травмування, пошкодження кінцівок, нещасні випадки
Пестициди, гербіциди, мінеральні добрива, паливно-мастильні матеріали	Оброблення посівів, зберігання та використання агрохімікатів	Отруєння, алергічні реакції, професійні захворювання
Мікроорганізми, рослинні алергени, комахи, кліщі	Робота з ґрунтом та рослинною масою, перебування на відкритому повітрі	Інфекційні та паразитарні захворювання, алергічні реакції
Високе фізичне навантаження, монотонність праці, нервно-емоційне напруження	Тривалі робочі зміни, сезонність робіт, керування технікою	Втома, зниження уваги, підвищення ризику травматизму

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 5]

Оцінка рівня виробничих ризиків та стану охорони праці в ТОВ «Братське АГРО» здійснюється з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва, умов виконання робіт та характеру впливу небезпечних та шкідливих виробничих факторів на працівників. Аналіз умов праці свідчить, що рівень виробничих ризиків формується під впливом поєднання виробничих та психофізіологічних факторів, характерних для польових, транспортних та ремонтних робіт.

Під час експлуатації сільськогосподарської техніки найбільш значущими є механічні ризики, пов'язані з можливістю травмування внаслідок контакту з рухомими частинами машин, а також ризики, зумовлені транспортними операціями [5, с. 38]. Фізичні чинники, зокрема вплив несприятливих метеорологічних умов, шуму, вібрації та запиленості повітря, суттєво впливають на функціональний стан організму працівників і можуть призводити до зниження рівня безпеки праці. Використання агрохімікатів і паливно-мастильних матеріалів обумовлює наявність хімічних ризиків, які за відсутності належних профілактичних заходів здатні спричинити професійні захворювання та гострі відрування.

Стан охорони праці на підприємстві визначається рівнем організаційного забезпечення, наявністю та ефективністю системи управління охороною праці, а також дотриманням працівниками встановлених вимог безпеки. Функціонування системи інструктажів, навчання та перевірки знань з питань охорони праці сприяє зниженню рівня виробничих ризиків, проте сезонний характер робіт і підвищені фізичні навантаження потребують постійного контролю за умовами праці. Забезпечення працівників засобами особистої захисту та контроль за їх використанням є важливим фактором мінімізації негативного впливу небезпечних факторів [6, с. 100].

У цілому проведена оцінка свідчить, що стан охорони праці в ТОВ «Братське АГРО» потребує системного підходу до управління виробничими ризиками, що передбачає регулярний моніторинг умов праці, аналіз потенційних небезпек та впровадження профілактичних заходів. Реалізація таких заходів сприятиме зниженню рівня виробничого травматизму, підвищенню безпеки трудового процесу та створенню більш сприятливих умов праці для працівників підприємства.

На рисунку № 1 наведено співвідношення небезпечних, шкідливих та безпечних робіт в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району. Діаграма наочно відображає, що переважна частка виробничих процесів на підприємстві пов'язана з потенційним ризиком для здоров'я та безпеки працівників, що обумовлює необхідність постійного контролю умов праці та впровадження ефективних заходів охорони праці.

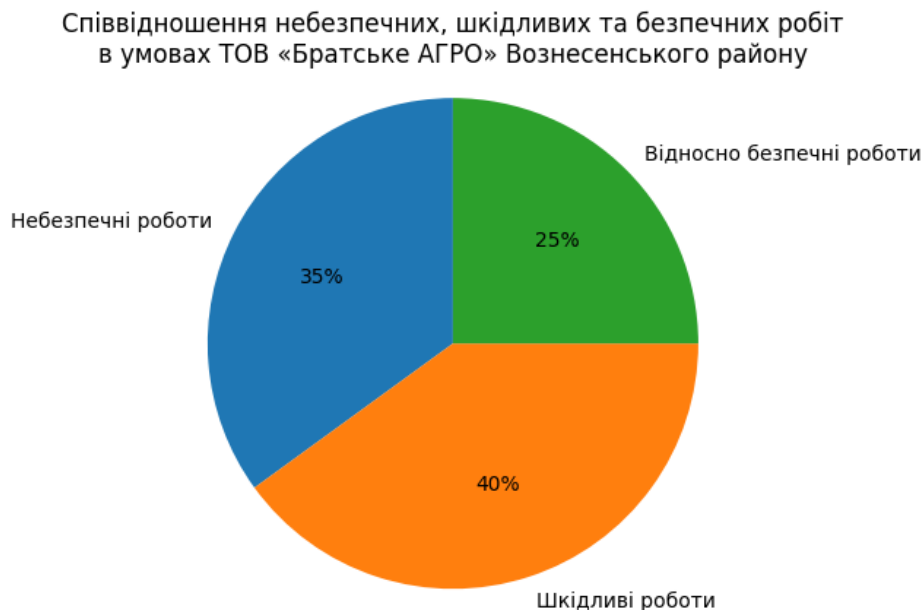

Рис. № 1. Співвідношення небезпечних, шкідливих та безпечних робіт в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району.

Кругова діаграма «Співвідношення небезпечних, шкідливих та безпечних робіт в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району» відображає структуру виробничих процесів підприємства за рівнем потенційної небезпеки для працівників. Отримані дані свідчать, що найбільшу частку в загальному обсязі робіт становитиме шкідливі роботи - 40%, виконання яких пов'язане з тривалим впливом несприятливих факторів виробничої середовища, зокрема шуму, вібрації, запиленості, несприятливих метеорологічних умов та дії хімічних речовин.

Значну частку також займають небезпечні роботи - 35%, які характеризуються підвищеним ризиком виникнення нещасних випадків внаслідок експлуатації сільськогосподарської техніки, виконання транспортних операцій, ремонтних робіт та взаємодії з рухомими механізмами. Наявність такої частки небезпечних робіт свідчить про високі вимоги до організації охорони праці [7, с. 14], технічного стану обладнання та рівня професійної підготовки персоналу.

Відносно безпечні роботи становлять 25% від загального обсягу виробничої діяльності та характеризуються мінімальним впливом небезпечних та шкідливих виробничих факторів за умови дотримання встановлених технологічних регламентів та вимог охорони праці. Загалом аналіз діаграми підтверджує, що значна частина робіт у ТОВ «Братське АГРО» пов'язана з підвищеним рівнем виробничого ризику, що зумовлює необхідність системного підходу до управління охороною праці та впровадження комплексних профілактичних заходів, спрямованих на зниження рівня травматизму та покращення умов праці.

Заходи з покращення умов та підвищення безпеки праці у ТОВ «Братське АГРО» базуються на комплексному підході до управління виробничими ризиками з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва та умов виконання робіт. Основним напрямом діяльності у сфері охорони праці є створення безпечного виробничого середовища [8, с. 13] шляхом поєднання організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів, спрямованих на зниження рівня впливу небезпечних та шкідливих виробничих факторів.

Важливе значення має впровадження системи планово-попереджувального ремонту, регулярного технічного огляду та контролю відповідності вимогам нормативно-правових актів з охорони праці щодо технічного стану сільськогосподарської техніки, машин і механізмів, зокрема тракторів марок МТЗ - 82 , John Deere 6155M , ґрунтообробної та посівної техніки типу Horsch Pronto , Kuhn , а також причіпних та навісних агрегатів. Забезпечення зазначених машин захисними огороженнями рухомих та обертових частин, сигнальними та блокувальними пристроями сприяє зменшенню рівня механічних ризиків та запобіганню виробничому травматизму під час виконання сільськогосподарських робіт.

Поряд з цим, раціональна організація робочих місць трактористів-машиністів, операторів обприскувальної техніки та працівників [9, с. 334], задіяних у технічному обслуговуванні машин, а також суворе дотримання технологічних регламентів виконання операцій з передпосівного обробітку ґрунту, сівби, міжрядного обробітку соняшнику сприяють зниженню ймовірності виникнення небезпечних ситуацій під час виконання виробничих операцій.

Поліпшення умов праці також передбачає впровадження заходів щодо зменшення негативного впливу фізичних факторів, зокрема нормалізацію мікроклімату, зниження рівнів шуму та вібрації, а також оптимізацію режимів праці та відпочинку з урахуванням сезонного характеру сільськогосподарських робіт. Забезпечення працівників сертифікованими засобами особистого захисту та контроль за їх правильним використанням є важливим фактором зниження ризику професійних захворювань та травм.

Суттєву роль у підвищенні рівня безпеки праці відіграє удосконалення системи навчання та інструктажів з питань охорони праці [10, с. 63], що сприяє формуванню відповідального ставлення працівників до власної безпеки та дотримання вимог виробничої дисципліни. Постійний контроль за станом охорони праці, аналіз причин нещасних випадків та впровадження коригувальних заходів дозволяють підвищити ефективність профілактичної роботи. У сукупності реалізація зазначених заходів створює передумови для зниження рівня виробничих ризиків, підвищення безпеки трудового процесу та покращення умов праці у ТОВ «Братське АГРО».

Надаємо таблицю № 2 «Вплив коригувальних заходів з охорони праці на умови праці при вирощуванні соняшнику в умовах ТОВ «Братське АГРО»».

Таблиця № 2.

Вплив коригувальних заходів з охорони праці на умови праці при вирощуванні соняшнику в умовах ТОВ «Братське АГРО»

Небезпечний чи шкідливий фактор	Коригувальні заходи з охорони праці	Умови праці до впровадження заходів	Умови праці після впровадження заходів
Негативний вплив метеорологічних умів (висока температура, сонячне випромінювання)	Оптимізація режимів праці та відпочинку, забезпечення спецодягом, організація перерв	Підвищена втомлюваність, ризик теплового перевантаження	Зниження фізичного навантаження, покращення самопочуття працівників
Шум і вібрація під час роботи тракторів та агрегатів	Технічне обслуговування машин, використання сучасної техніки, застосування ЗІЗ органів слуху	Підвищений рівень шумового та вібраційного навантаження	Зменшення впливу шуму і вібрації, покращення умов праці
Механічні ризики при роботі з технікою	Встановлення захисних огорожень, сигнальних та блокувальних пристроїв, інструктажі	Висока ймовірність травмування	Зниження ризику нещасних випадків
Хімічний вплив засобів захисту рослин	Використання сертифікованих ЗІЗ, дотримання технологічних регламентів обприскування	Ризик отруєнь та алергічних реакцій	Мінімізація контакту з хімічними речовинами
Підвищене фізичне навантаження та монотонність праці	Раціональна організація робочих місць, чергування операцій	Швидка втома, зниження уваги	Підвищення працездатності та безпеки праці

Джерело: розроблено автором на основі [1, 6, 10]

Аналіз даних таблиці № 2. «Вплив коригувальних заходів з охорони праці на умови праці при вирощуванні соняшнику в умовах ТОВ «Братське АГРО»» свідчить про ефективність комплексного підходу до покращення виробничого середовища та зниження рівня професійних ризиків. Застосування коригувальних заходів, спрямованих на мінімізацію впливу небезпечних та шкідливих виробничих факторів, дозволяє суттєво покращити умови праці працівників, зайнятих у технологічних процесах вирощування соняшнику.

Аналіз впливу метеорологічних факторів показує, що оптимізація режимів праці та відпочинку, використання відповідного спецодягу та організація регламентованих перерв сприяють зменшенню фізичного перевантаження та ризику теплового стресу. Це має позитивний вплив на працездатність та загальний функціональний стан працівників у період інтенсивних польових робіт [11, с. 345]. Реалізація заходів щодо зниження рівня шуму та вібрації шляхом належного технічного обслуговування машин та застосування засобів індивідуального захисту органів слуху забезпечує покращення санітарно-гігієнічних умов праці та зменшення ймовірності розвитку професійних захворювань.

Суттєвого значення набувають коригувальні заходи, спрямовані на зниження механічних ризиків. Оснащення сільськогосподарської техніки захисними огороженнями, сигнальними та блокувальними пристроями в поєднанні з проведенням інструктажів з охорони праці сприяє зменшенню ймовірності травмування під час виконання технологічних операцій. Це підтверджує доцільність впровадження технічних та організаційних заходів як основних елементів профілактики виробничого травматизму [12, с. 398].

Окремої уваги заслуговують заходи щодо мінімізації хімічного впливу засобів захисту рослин. Забезпечення працівників сертифікованими засобами індивідуального захисту та дотримання технологічних регламентів обприскування посівів знижує ризик гострих та хронічних отруєнь, а також алергічних реакцій. Раціональна організація робочих місць і чергування виробничих операцій дозволяють зменшити негативний вплив психофізіологічних факторів, що позитивно впливає на рівень уваги та безпеки виконання робіт.

Впровадження коригувальних заходів з охорони праці при вирощуванні соняшнику в умовах ТОВ «Братське АГРО» забезпечує помітне покращення умов праці, зниження рівня виробничих ризиків та створення більш безпечної виробничої середовища. Отримані результати підтверджують доцільність подальшого удосконалення системи управління охороною праці з урахуванням специфіки аграрного виробництва та сезонного характеру польових робіт.

Надаємо кругову діаграму «Поліпшення умов праці після впровадження коригувальних заходів з охорони праці в умовах ТОВ «Братське АГРО»». Вона наочно відображає структуру позитивних змін виробничої середовища, досягнутих в результаті реалізації комплексу заходів з охорони праці.

Рисунок № 2. Поліпшення умов праці після впровадження коригувальних заходів з охорони праці в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району.

Аналіз діаграми свідчить, що найбільшу частку в загальному обсязі поліпшень становить зниження впливу фізичних факторів - 30%, що обумовлено впровадженням заходів, спрямованих на нормалізацію мікроклімату, оптимізацію режимів праці та відпочинку, а також зменшення рівнів шуму та вібрації під час виконання виробничих операцій.

Значну частку позитивних змін забезпечило зменшення механічних ризиків - 25%, що є наслідком удосконалення технічного стану сільськогосподарської техніки, оснащення машин захисними огороженнями, сигнальними та блокувальними пристроями, а також підвищення рівня виробничої дисципліни. Зниження хімічного навантаження на працівників становить 20% та пов'язане з дотриманням технологічних регламентів застосування засобів захисту рослин та використанням сертифікованих засобів особистої захисту.

Покращення організації праці становить 15% і характеризує ефективність раціоналізації робочих місць, оптимізації трудових процесів та впровадження заходів щодо чергування виробничих операцій. Підвищення загального рівня безпеки працівників, яке займає 10%, має інтегральний характер і відображає сукупний вплив усіх реалізованих коригувальних заходів. Загалом аналіз діаграми підтверджує доцільність системного підходу до охорони праці в ТОВ «Братське АГРО» та свідчить про ефективність впроваджених заходів щодо покращення умов і безпеки праці.

У ході виконання роботи було здійснено комплексний аналіз стану охорони праці та умов виконання сільськогосподарських робіт в умовах ТОВ «Братське АГРО» Вознесенського району Миколаївської області. Дослідження показало, що виробнича діяльність підприємства характеризується наявністю небезпечних та шкідливих виробничих факторів, зумовлених використанням сільськогосподарської техніки, виконанням робіт у польових умовах, впливом фізичних, механічних та хімічних факторів, а також підвищеним психофізіологічним навантаженням на працівників.

Проведена оцінка рівня виробничих ризиків засвідчила, що найбільшу загрозу безпеці праці становитиме механічні ризики, пов'язані з експлуатацією машин та механізмів, а також шкідливий вплив факторів виробничої середовища під час сезонних польових робіт. Аналіз нормативно-правового забезпечення охорони праці підтвердив, що функціонування системи управління охороною праці на підприємстві ґрунтується на чинному законодавстві України, однак вимагає постійного удосконалення з урахуванням змін у технологіях та умовах виробництва.

Запропоновані та впроваджені коригувальні заходи з охорони праці, спрямовані на зниження впливу небезпечних та шкідливих виробничих факторів, сприяли покращенню умов праці та підвищенню рівня безпеки трудового процесу [13, с. 79]. Зокрема, удосконалення технічного стану машин, раціональна організація робочих місць, дотримання технологічних регламентів вирощування соняшника та забезпечення працівників засобами особистої захисту дозволили зменшити рівень виробничих ризиків і ймовірність виникнення нещасних випадків.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що системний підхід до управління охороною праці, поєднання організаційних, технічних та профілактичних заходів, а також постійний контроль за умовами праці є необхідними передумовами забезпечення безпечних та здорових умов праці у ТОВ «Братське АГРО». Далі удосконалення системи охорони праці з урахуванням специфіки аграрного виробництва сприятиме збереженню здоров'я працівників, підвищенню ефективності виробничої діяльності та сталому розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Іваненко В. С., Бригдалов М. В. Розробка та впровадження інструкцій з охорони праці на підприємствах аграрного профілю // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 20-23. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12067>.

2. Курепін В.М., Сухорукова А. Л. Особливості трудових відносин у сільському господарстві: теоретико-практичний аналіз. *Modern Economics*. 2025. № 51(2025). С. 130-136. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V51\(2025\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V51(2025)-16).

3. Дидняк А. В. Виконання оцінки ризиків: виявлення та врахування факторів небезпек. *OSHAgrо – 2025 : збірник тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф.*, 30 вересня 2025 року / МОН України ; Національний університет біоресурсів і природокористування України ; Науково-виробничий журнал «Охорона праці» ; Європейське співтовариство з охорони праці. Київ, 2025. С. 10-12. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23323>.

4. Лотарева Д. В. Безпека продуктів харчування в мінливому світі: пріоритет для охорони здоров'я. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 5 листопада 2024 р.) /

Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 522-524.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19034>.

5. Іваненко В. С. Визначення величини ризику: значущість та ймовірність. OSHAgrо – 2025 : збірник тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня 2025 року / МОН України ; Національний університет біоресурсів і природокористування України ; Науково-виробничий журнал «Охорона праці» ; Європейське співтовариство з охорони праці. Київ, 2025. С. 37-39. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23333>.

6. Курепін В. М., Зубехіна-Хайят О. В. Механізми антикризового управління як основа адаптації бізнесу до турбулентного середовища. Modern Economics. 2025. № 54(2025). С. 95-103. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).

7. Лазіс М. І. Способи визначення значущості ризику та прийняття рішення про необхідність й черговість заходів. OSHAgrо – 2025 : збірник тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф., 30 вересня 2025 року / МОН України ; Національний університет біоресурсів і природокористування України ; Науково-виробничий журнал «Охорона праці» ; Європейське співтовариство з охорони праці. Київ, 2025. С. 13-15. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23326>.

8. Іваненко В. С. Жінки-підприємниці під час війни: досягнення та виклики // Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки (м. Івано-Франківськ, 20 листопада 2023 р.). Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2023. С. 12-14. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16141>.

9. Іваненко В. С. Інструментарій стратегічного управління персоналом у сільському господарстві. Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Одеса, 16 жовтня 2025 р.). Одеса : ОНЕУ, 2025. С 332-334. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22739>.

10. Курепін В. М., Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. Modern Economics. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).

11. Іваненко В. С. Специфіка розвитку підприємств у посткризових умовах : тези доповідей XII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 29-31 жовтня 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 344-346. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23086>.

12. Лотарева Д. В. Робота й особисте життя: пошук балансу. Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 397-399. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22812>.

13. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>.